

27.8.2020

Aluehallinnon ja monialaisten maakuntien parlamentaarisen selvitystyön ohjausryhmä

Aika 27.8.2020 klo 8.30-10.34

Paikka Eduskunta
Kabinetit 1 ja 2
ja etänä Teams-yhteydelläOsallistujat *Puheenjohtaja*
Aki **Lindén**, kansanedustaja, SDP*Jäsenet*

Anneli **Kiljunen**, kansanedustaja, SDP
(~~varajäsen Ilmari Nurminen, kansanedustaja, SDP~~)
Riikka **Slunga-Poutsalo**, kansanedustaja, PS
Kaisa **Juuso**, kansanedustaja, PS
(~~varajäsen Jani Mäkelä, kansanedustaja, PS~~)
Ilkka **Kanerva**, kansanedustaja, KOK
Mia **Laiho**, kansanedustaja, KOK
(varajäsen Anna-Kaisa Ikonen, kansanedustaja, KOK)
Markus **Lohi**, kansanedustaja, KESK (vpj)
Petri **Honkonen**, kansanedustaja, KESK
(~~varajäsen Hanna-Leena Mattila, kansanedustaja, KESK~~)
Mirka **Soinikoski**, kansanedustaja, VIHR
(varajäsen Hanna Holopainen, kansanedustaja, VIHR)
~~Matti **Semi**, kansanedustaja, VAS~~
(~~varajäsen Pia Lohikoski, kansanedustaja, VAS~~)
Veronica **Rehn-Kivi**, kansanedustaja, RKP
(varajäsen Mikko Ollikainen, kansanedustaja, RKP)
Antero **Laukkanen**, kansanedustaja, KD (kohdat 1-4 ja osittain 5)
(~~varajäsen Sari Essayah, kansanedustaja, KD~~)
~~Harry **Harkimo**, kansanedustaja, Liike Nyt~~

*Pysyvä asiantuntija*Finanssineuvos Anu **Nousiainen**, valtiovarainministeriö/VKO*Sihteeristö*

Neuvotteleva virkamies Mikko **Saarinen**, valtiovarainministeriö/VKO
Erityisasiantuntija Antto **Korhonen**, valtiovarainministeriö/KAO
Johtava asiantuntija Katja **Palonen**, työ- ja elinkeinoministeriö
Lakimies Suvi **Velic**, sosiaali- ja terveysministeriö
Neuvotteleva virkamies Sanna **Sihvola**, maa- ja metsätalousministeriö
(kohdat 4-8)
Erityisasiantuntija Aino **Pietarinen**, ympäristöministeriö

Erityisasiantuntija Miira **Lehto**, valtiovarainministeriö/VKO, tekninen sihteeri
Projektiassistentti Hanna-Maija **Perttola**, valtiovarainministeriö/KAO, tekni-
nen sihteeri

Kutsuttuina

Universitetslärare, i Offentlig förvaltning Siv Sandberg, Åbo Akademi
(kohdat 1-4)

Poliittinen avustaja Sofia Julin, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä

1. Kokouksen avaus ja esittäytyminen

Puheenjohtaja Aki Lindén avasi kokouksen. Ohjausryhmän pysyvä asiantuntija ja sihteeristö esittäytyivät.

Päätös:

Käytiin esittäytymiskierros.

2. Ohjausryhmän tavoitteet ja tehtävät sekä työskentelytavat (liitteet 1a ja b)

Kansanedustaja Aki Lindén, SDP

Puheenjohtaja kävi läpi selvitystyön tavoitteet ja tehtävät ja totesi ne kunnianhimoisiksi. Selvityksessä tehdään alustava ehdotus itsehallinnollisille alueille siirrettävistä tehtävistä, mutta ei valmistella lainsäädäntöä. Valtion tehtävien osalta selvitys koskee hallinnollisia tehtäviä, ei tuotannollisia tehtäviä.

Ohjausryhmä käsittelee asioita virkamiesvalmistelun pohjalta kahden tunnin mittaisissa kokouksissa noin kerran kuukaudessa. Puheenjohtaja piti työskentelyn rakennetta selkeänä: sihteeristö, valmisteluryhmä ja ohjausryhmä. Ohjausryhmän kokouksissa voidaan ottaa esille, miltä kantilta asioita halutaan käsitellä. Sovittiin, että varajäsenet voivat osallistua kaikkiin ohjausryhmän kokouksiin. Jos selvitystyön loppuvaiheessa joudutaan kirjaamaan näkemyksiä, merkitään puolueiden edustajamäärät näkyviin.

Keskusteltiin siitä, että selvitystyön aikataulu on tiivis. Jos se osoittautuu haastavaksi, voidaan loppuvuodesta pitää kokouksia tiheämmin tai pyytää lisää.

Päätös:

Käytiin keskustelu asiasta ja merkittiin asettamispäätös tiedoksi sekä sovittiin ohjausryhmän työtavoista.

3. Suomen julkisen hallinnon rakenne – muistio ja tiivistelmä (liitteet 2a ja b)

Neuvotteleva virkamies Mikko Saarinen, valtiovarainministeriö

Erityisasiantuntija Antto Korhonen, valtiovarainministeriö

Mikko Saarinen ja Antto Korhonen valtiovarainministeriöstä esittelivät julkisen hallinnon rakennetta liitteen 2b dioilla.

Ohjausryhmä piti aineistoa hyvänä kuvauksena sekavasta hallinnon järjestelmästä. Etenkin dian 4 kuvaa valtion virastoista 1.1.2020 pidettiin erittäin informatiivisena. Dian 6 kohdalla täsmennettiin, että valtionhallinnon henkilöstömäärän lasku vuonna 2010 liittyi yliopistojen aseman muutokseen ja vuonna 1990 suuriin yhtiöittämissiin ja liikelaitostamisiin. Valtionhallinnon henkilöstön eläköitymisluvussa 36 000 vuoteen 2028 mennessä yliopistot ovat kuitenkin vielä mukana. Valtion henkilöstön jatkuva pieni väheneminen liittyy toiminnallisiin ja tuottavuusmuutoksiin.

Ohjausryhmä samoin kuin valmisteluryhmä katsoi, että valmistelua tulee suunnata hallintorakenteiden selkeyttämiseen, yksinkertaistamiseen ja viranomais-ten päällekkäisten tehtävien karsimiseen. Hallinnon kehittämisessä pyritään ymmärrettävyyden ja vaikuttavuuden parantamiseen. Maakuntien tehtäviä mietittäessä tulee arvioida, selkeyttävätkö tehtäväsiirrot rakenteita, miten kansalaiset ne kokevat ja miten ne vaikuttavat valtionhallinnon ja kuntien tehtävien kokonaisuuteen.

Päätös:

Käytiin keskustelu asiasta ja sovittiin tarvittavista täsmennyksistä materiaaliin. Diaan 6 täsmennetään syyt valtionhallinnon henkilöstömäärän laskuun vuosina 2010 ja 1990 sekä yliopistojen sisältyminen valtionhallinnosta eläköityvien lukuun.

4. Pohjoismaiset maakuntajärjestelmät (liite 3)

Universitetslärare, i Offentlig förvaltning Siv Sandberg, Åbo Akademi

Siv Sandberg Åbo Akademista esitteli asian.

Todettiin, että Pohjoismaiden maakuntamallit ovat eriytyneet toisistaan. Maakuntatason muutoksista keskustellaan usein vaalien alla, mutta enemmistöä on vaikea saada uudistusten taakse. Sandbergin mukaan maakuntamallilla ei ole välttämättä Pohjoismaissa vahvaa kannatusta tällä hetkellä. Pohjoismaiden maakuntien tehtävissä yhdistävä tekijä on enää aluekehittäminen ja julkinen liikenne. Suomessa keskustelluista tehtävistä (sosiaali- ja terveydenhuolto ja pelastustoimi) ei muissa Pohjoismaissa ole keskusteltu.

Keskustelussa todettiin, että aluekehittäminen ja edunvalvonta eivät ole sama asia. Ruotsissa edunvalvonta kuuluu vahvasti maakuntien rooliin yhdessä kuntien kanssa. Norjassa maakunnilla on jonkin verran edunvalvontaa, mutta Tanskassa ei lainkaan, sillä siellä rahoitus tulee valtiolta.

Päätös:

Käytiin keskustelu ja sovittiin täsmennyksistä materiaaliin. Åbo Akademiä pyydetään täydentämään dioihin Suomen luvut valtionhallinnon, sote-maakuntien ja kuntien osuuksista julkisen hallinnon henkilöstöstä. Sama päivitystyö voitaisiin tehdä myös taloudellisilla mittareilla. Lisäksi materiaaliin täydennetään kuvausta edunvalvonnan roolista eri Pohjoismaissa.

5. Monialaisen maakunnan rooli ja asema osana julkisen hallinnon kokonaisuutta – muistio ja tiivistelmä (liitteet 4a ja b)

Finanssineuvos Anu Nousiainen, valtiovarainministeriö

Neuvotteleva virkamies Mikko Saarinen, valtiovarainministeriö

Erityisasiantuntija Antto Korhonen, valtiovarainministeriö

Anu Nousiainen valtiovarainministeriöstä kertoi, että keskustelun pohjaksi laadittu liite 4a täydentyy työn edetessä. Valmisteluryhmä toivoo ohjausryhmältä laaja-alaista keskustelua ja ohjausta mm. selvityksen reunaehdoista ja siitä, minkä tyyppisiä tehtäviä monialaisille maakunnille on tarkoituksenmukaista siirtää.

Antto Korhonen valtiovarainministeriöstä esitteli sote-HE:n, hallitusohjelman ja muiden keskeisten hankkeiden muodostamia reunaehdoja monialaiselle maakunnalle. Mikko Saarinen valtiovarainministeriöstä esitteli julkisen hallinnon tehtävien tyypittelyä ja keskustelun pohjaksi luonnosteltuja monialaisen maakunnan roolin ja aseman määrittämisen näkökulmia.

Käydyssä keskustelussa tuotiin esille seuraavat näkemykset:

- Esitettiin, että hallinnon kokonaisuudessa huomioitaisiin myös Euroopan unionin maakuntien liitoille tuomat mittavat tehtävälisäykset. Uudistusten tavoitteena tulisi olla Suomen julkisen sektorin kilpailukyvyn parantaminen, missä sektorin koko on keskeinen tekijä. Huolena on, että jos nykyiset maakuntien liittojen ja sairaanhoitopiirien tehtävät yhdistetään, muut kuin sote-tehtävät ml. maakunnallinen edunvalvonta jäävät sote-jähtiläisen rinnalla lilliputin rooliin. Jos rahoitus tulee valtiolta, tulee maakunnan oman tahdon muodostamisesta mahdotonta. Miten järjestettäisiin valtion rahoittamien maakuntien oma kehittäminen ja edunvalvonta suhteessa valtioon. Jos maakunnat menisivät kokonaan sote-sateenvarjon alle, se häivyttäisi maakuntien ideologiaa. Maakunnista tulisi tärkeitä soten toteuttajia ja kaikki muut tehtävät jäisivät marginaaliin.
- Korostettiin asukasdemokratian toteutumista: kokeeko kansalainen, että malli parantaa hänen vaikutusmahdollisuuksiaan vai etääntyykö hän päätöksenteosta. Kiinnitettiin huomiota siihen, miten yksityisen ja julkisen sektorin rajapinta saadaan toiminnallisesti sellaiseksi, että palvelut tulevat hoidetuiksi. Julkinen sektori tarvitsee yksityisen ja kolmannen sektorin mukana oloa. Huomioon tulee ottaa myös taloudelliset seuraukset ja kustannustehokkuus.

(Antero Laukkanen poistui kokouksesta.)

- Kiinnitettiin huomiota päätöksenteon rakenteeseen. Valikoituuko sote-maakuntaan päättäjiksi vain sote-ihmisiä ja mikä on muiden tehtävien suhde soteen? Tarkasteltavaksi tulisi ottaa monialaisen maakunnan ja isojen kaupunkien suhde (esim. elinvoimatehtävien suurissa investoinneissa). Jos kuntien tehtävät jäävät ohuiksi, mikä on visio ja vaihtoehdot?
- Painotettiin aluejakojen yhtenäisyyttä koko hallinnossa, valtion aluehallinnon organisaatioiden määrän pienentämistä ja monialaisten maakuntien tehtäväkenttien selkeyttämistä. Ehdotettiin uudeksi tarkasteltavaksi näkökulmaksi sitä, mitkä tehtävät sopisivat luonteeltaan sote-maakunnan alaisuuteen (kansanvaltaisuus) ja mitkä tehtävät olisi mielekästä sisällöllisesti jättää valtiolle. Valtion aluekehittämisen tehtäviä tulisi harkita maakunnille.
- Ehdotettiin katsausta jo tehtyihin alueellisiin uudistuksiin ja maakuntien kokemuksiin. Eri organisaatioiden yhteistyökykyä ja alueiden yhdenvertaisuutta tulisi lisätä. Kunkin alueen omia vahvuuksia tulisi tukea ja pyrkiä pois silloista. Edellisellä hallituskaudella Valtion lupa- ja valvontaviraston (Luova) valmistelussa esiin tulleita synergiaetuja ja hyötyjä tulisi huomioida selvityksessä.
- Kiinnitettiin huomiota Suomen suureen kokoon ja alueiden erilaisuuteen sekä kysymykseen, pitääkö ratkaisuja tehdä joka maakuntaan samanlaisina vai ottaa eri arvot ja taustat huomioon.
- Todettiin, että keskustelu maakunnan ja sen keskustaupungin suhteesta on erilainen riippuen siitä, miten voimakkaasti maakunnan väestö on keskittynyt keskustaupunkiin. Esitettiin kysymys, tarvitaanko maantieteellisesti alueeltaan laajassa, mutta kokonaisväestöltään pienessä Suomessa kolmen tason hallintoa vai riittäisikö kaksi tasoa.
- Liittyen monialaisen maakunnan roolin ja aseman määrittämisen näkökulmiin (dia 6) tuotiin esiin, että kansalaiset kaipaavat hallintoon selkeyttä. Putkihallinto näyttää kansalaisille sekavammalta, vaikka se voikin olla hal-

linnon sisäisestä näkökulmasta luonteva tapa organisoida tehtävät. Toiminnallis-taloudellisesta näkökulmasta maakunnissa on hallinnollisesti haasteellista sovittaa yhteen yhtä tehtävää, joka on painoarvoltaan 95 % ja muita tehtäviä, joiden painoarvo on yhteensä 5 %. Synergioiden näkökulmasta haasteena on, että selvitystyö ei koske valtion tuotannollisia tehtäviä (esim. Verohallinto, oikeushallinto, Rajavartiolaitos) vaan hallinnollisia tehtäviä, mutta sote sisältää kuitenkin vahvan tuotannollisuuden. Tehtävien luonteen näkökulmasta on perusteita sille, että yhtä kuntaa laajempia ja olemukseltaan alueellisia tehtäviä koottaisiin monialaisiin maakuntiin.

- Korostettiin sitä, että ensin on tärkeää saada sote-maakunnat maaliin. Seuraavaa hallituskautta varten tehtävän parlamentaarisen selvitystyön osalta painotettiin sen määrittelyä, mitä monialaisten maakuntien tehtävien selvittämisellä tavoitellaan ja keitä varten maakuntia tehdään: kansalaisia vai yhteistyökumppaneita jne. Miten hallinnolliset tehtävät voidaan toteuttaa niin, että saavutetaan vaikuttavuutta, tehokkuutta ja parempaa kilpailukykyä.
- Pidettiin tärkeänä maakuntien asukkaiden tasa-arvoista asemaa, järjestelmän selkeyttä ja päätöksenteon pitämistä paljolti kuntatasolla. Aikataulullisesti poliittisessa käsittelyssä on aluksi sote-maakuntien perustaminen. Muita tehtäväsiirtoja tulisi katsoa rauhassa eikä lyhyellä aikajänteellä, jotta päästään selkeään ratkaisuun.
- Todettiin, että tehtävien siirrossa tulee tavoitteena olla julkisen sektorin byrokratian keventäminen, ei lisääminen eikä kokonaisuuden paisuttaminen sekavaksi. Erilainen rakenne Uudellemaalle herättää kysymyksiä. Kansalaisten näkökulmasta tulisi selvittää, mitä kokonaisuudella haetaan. Kansalaisia kiinnostaa rakenteita enemmän palveluiden toimivuus. Alueellisten asukasfoorumien tilalle tarvitaan jokin toimivampi järjestelmä.
- Korostettiin hallintorakenteiden selkeyttä ja yhteistyötä kuntien ja kunta-laisten suuntaan sekä demokratian näkökulmaa. Myös taloudellinen näkökulma tulee huomioida, jotta ei synny lisäkustannuksia. Huomiota kiinnitettiin päätöksenteon hallittavuuden (esim. Uusimaa), läpinäkyvyyden ja ketteryyden parantamiseen. Alueiden erilaisuus tulee huomioida muistaen kuitenkin selkeys.
- Todettiin, että ympäristöterveydenhuolto on linjattu selvitettäväksi tämän selvitystyön yhteydessä.
- Ehdotettiin, että edellisellä hallituskaudella valmistellusta tehtäväsiirtoehdotuksesta maakunnille katsottaisiin vaihtoehtoisia kokonaisuuksia ja mitä tehtäväsiirrot tarkoittaisivat valtion aluehallinnon jäljelle jääville tehtäville.
- Tuotiin esiin, että ensimmäisiin maakuntavaaleihin mennessä tulisi olla näkemys mahdollisesti tulevaisuudessa maakuntaan siirtyvistä muista kuin sote-tehtävistä ja siirtojen aikajanasta.

Puheenjohtaja totesi yhteenvetona, että puheenvuoroissa tuli vihreää valoa sille, että laajasti ymmärretään monialaisten maakuntien merkitys. Hän suosittel i jäseniä perehtymään selvityshenkilö Lauri Tarastin raporttiin Valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistaminen - lukuun ottamatta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta (Valtiovarainministeriön julkaisu 3/2016).

Puheenjohtaja totesi, että edellisellä hallituskaudella valmistellun 26 tehtävän listauksen pohjalta käydään keskustelua siitä, mitä tehtäviä maakunnille voitaisiin siirtää sotea seuraavassa vaiheessa vuosina 2024-2025. Ohjausryhmän

keskustelussa toistuivat hitaasti ja harkiten eteneminen, selkeys kansalaisille, kansanvallan korostaminen ja se, että tehtävät sijoitetaan luontevasti ja rationaalisesti.

Päätös:

Käytiin keskustelu asiasta ja sovittiin tarvittavista täsmennyksistä materiaaliin. Materiaaliin lisätään maininta Euroopan unionin maakuntien liitoille tuomista mittavista tehtävälisäyksistä. Aineistoon lisätään taulukko, jossa näkyvät maakuntien ja keskustaupunkien asukasluvut ja keskustaupunkien asukasluvun prosenttiosuus maakunnan kokonaisluvusta.

6. Työsuunnitelma (liite 5)

Puheenjohtaja piti työsuunnitelmaa hyvänä ja kunnianhimoisena.

Päätös:

Hyväksyttiin päivittyvä työsuunnitelma.

7. Muut asiat

- Tiedoksi: Valmisteluryhmän alaisuuteen asetettava Valviran ja aluehallintovirastojen sosiaali- ja terveystalveluiden valvonta-, lupa- ja ohjaustehtävien uudelleenjärjestelyvaihtoehtoja selvittävä alaryhmä (liite 6)
- Tiedotuskäytännöt
 - Sovittiin, että ohjausryhmän kokouksista laaditaan pääsääntönä lyhyt tiedote.

8. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 10.34.

Miira Lehto

Liitteet

- Liite 1a Asettamispäätös: Aluehallinnon ja monialaisten maakuntien parlamentaarinen selvitystyö
- Liite 1b Esittelydiat parlamentaarisesta selvitystyöstä
- Liite 2a Suomen julkisen hallinnon rakenne –muistioluonnos
- Liite 2b Suomen julkisen hallinnon rakenne -tiivistelmäluonnos
- Liite 3 Siv Sandbergin materiaali
- Liite 4a Monialaisen maakunnan rooli ja asema osana julkisen hallinnon kokonaisuutta –muistioluonnos
- Liite 4b Monialaisen maakunnan rooli ja asema osana julkisen hallinnon kokonaisuutta -tiivistelmäluonnos
- Liite 5 Työsuunnitelmaluonnos
- Liite 6 Asettamispäätösluonnos: Valviran ja aluehallintovirastojen sosiaali- ja terveystalveluiden valvonta-, lupa- ja ohjaustehtävien uudelleenjärjestelyvaihtoehtoja selvittävä alaryhmä